

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria

<http://science.uard.bg>

ECONOMIC IMPORTANT TOBACCO PESTS *THRIPS TABACI* LINDEMAN AND *MYZUS PERSICAE* SULZER

Zheko Radev

Tobacco and tobacco products institute, Markovo, Bulgaria

Abstract: The aim of this paper is to note the economic important pests of tobacco in Bulgaria during recent years and their trends for multiplication and spreading. In recent years, due to a number of factors, the most important economic tobacco pests are tobacco thrips *Thrips tabaci* and peach aphid *Myzus persicae*. Importantly for identifying and regulating pests is the implementation of permanent phytosanitary monitoring to determine their presence. Only in this way the pest control will be most effective. Daily reporting of climate factors and acquaintance with the forecast for a longer period of time should also be involved as a method and approach for pests limiting and/or treating the pests at their most sensitive stage.

Keywords: tobacco, *Thrips tabaci*, *Myzus persicae*.

ИКОНОМИЧЕСКИ ВАЖНИТЕ НЕПРИЯТЕЛИ ПО ТЮТЮНА *THRIPS TABACI* LINDEMAN И *MYZUS PERSICAE* SULZER

Жеко Радев

Институт по тютюна и тютюневите изделия - Марково

Резюме: Целта на настоящия труд е да се отбележат икономически важните неприятели по тютюна в България през последните години и тенденциите им за размножаване и разпространение. През последните години поради редица фактори най-важните икономически неприятели по тютюна са – тютюневият трипс *Thrips tabaci* и прасковената листна въшка *Myzus persicae*. Важен момент за установяване и регулиране на неприятелите е извършването на перманентен фитосанитарен мониторинг, за определяне присъствие и степен на нападение. Само по този начин борбата и контролът срещу вредителите ще са най-ефикасни. Ежедневното отчитане на климатичните фактори и запознаване с прогнозните такива за по-дълъг период от време също трябва да участват като метод и подход за борба. Те биха могли да бъдат от полза и помощ за лимитирането на неприятелите и/или третиране в най-чувствителният им стадий.

Ключови думи: тютюн, *Thrips tabaci*, *Myzus persicae*.

ВЪВЕДЕНИЕ

Тютюнът е техническа култура разпространена в цял свят, осигуряваща суровина за тютюневата промишленост. Използва се за направата на различни тютюневи изделия – цигари, пури и др. От средата на двадесети век растителната култура започва да заема все по-голяма част от обработваемите площи в страната ни. Повсеместното отглеждане на тютюна е довело и до масовото разпространение на неприятелите по него. Борбата срещу тях основно се е водила чрез използването на химични средства. Като вече част от европейският съюз страната ни има задължението да приеме и прилага агроекологични схеми, подходи и методи. Целта е получаване на екологично чиста продукция за пазара.

Високото ниво на химизация, натрупано през годините проявява негативен ефект по отношение на околната среда, почвата, ландшафта и биологичното равновесие в агроecosистемите (Бозуков и др., 2013). Това допълнително затруднява воденето на борба срещу вредната ентомофауна в тютюневите насаждения.

Според Каров и др. (1997) в страните със силно развито земеделие все по-масово се прилагат и използват биологични средства за борба срещу неприятели по растенията. Като се има за цел опазване на биологичното разнообразие в природата.

По тютюна се срещат насекоми, принадлежащи към различни разрези и семейства (Димитров, 2003). Тютюневата култура формира агроценоза с богат фаунистичен състав, съставен от голям брой неприятели. През последните две десетилетия заеманите площи с тютюн започват да намаляват, като най-значително са намалели през последните години. Въпреки това тютюнът се напада от редица неприятели. Имайки предвид горе изложеното през последните години най-големи икономически вреди по тютюневите растения се нанасят от тютюневия трипс (*Thrips tabaci*) и листните въшки. От семейството на листните въшки основен неприятел нападащ тютюна у нас е прасковената листна въшка *Myzus persicae* (Григоров, 1980). Прасковената листна въшка в световен мащаб е полифаг. Редица проучвания и изследвания направени в Съединените Американски Щати констатирали наличието на нов вид листна въшка. Blackman (1987) определя нов вид *Myzus nicotianae* по

тютюна отделен от *Myzus persicae*. Тренчев и Томов (2000) също я констатира у нас като широко разпространена.

Целта на настоящият труд е да се отчетат икономически важните неприятели по тютюна в България през последните години и тенденциите им за размножаване и разпространение.

ТЮТЮНЕВ ТРИПС (*Thrips tabaci* Lindeman)

Тютюневият трипс е икономически най-важният неприятел по тютюна развиващ изключително голям на брой поколения, над девет. Характерното за него, е че напада изключително много на брой растителни видове. Това определя и неговата пластичност за съхранение. Освен че нанася директни повреди по тютюневите растения той е и вирус-преносител на доматената бронзовост по тютюна, водеща до сериозни икономически щети и загуби.

Възрастните имат жълтеникаво оцветяване и заедно с ларвите се хранят със сок около жилките на листата. Повредените зони на листата остават светли, което пречи на узряването им. Започва да атакува тютюна още в разсада и по този начин се пренася и на полето. Води до влошаване на технологичните качества на тютюна. Характерното, е че трипса с помощта на яйцеполагалото пробива младите листа и снася яйце в паренхимата (Лечева и др., 2003). По този начин с излюпването си ларвата започва да нанася повреди. Атакува листата от долните към горните етажи.

Миграцията на трипса е в тясна връзка с метеорологичните условия, които са в състояние да ускорят или забавят разпространението му. Този факт налага по-често извършване на фитосанитарни мероприятия, за да се вземат навременни и адекватни мерки срещу неприятеля. Нужно е да се вземат навременни мерки срещу плевелната растителност ако е в съседство до лехите с разсад.

Борбата срещу трипса в бъдеще ще бъде затруднена заради редуцирането на химичните препарати за растителна защита. Това налага създаване и търсене на нови алтернативни такива. Проследяването, опазването и размножаването на полезната ентомофауна е също сред приоритетите.

С ежегодното намаляване на площите за отглеждане на тютюн, може да се предположи и тенденция за лимитиране размножаването и разпространението на неприятеля.

ПРАСКОВЕНА ЛИСТНА ВЪШКА (*Myzus persicae* Sulzer)

Според данни на Григоров (1980) на територията на България прасковената листна въшка е установена под форма на няколко раси, с различно оцветяване - жълтозелено, зелено и тъмнозелено. Развива голям на брой поколения в строга зависимост от метеорологичните фактори и характеристики за дадения район. Борбата срещу нея е изключително трудна, като дори започва още в разсадниците, които осигуряват благоприятни условия за нейното развитие и размножаване. Листните въшки освен, че вредят директно на тютюна изсмуквайки сок от листата и младите леторасли, нанасят и индиректни вреди. Листните въшки са вектори на вирусни болести като картофения ипсилон, краставично мозаечния (Karadjova et al., 2001) и др.

Масовото размножаване на неприятеля зависи от географското разположение на културата, от юг на север от края на месец юни до края на месец юли, след което започва депресия. Листните въшки предпочитат младите листа, силно нападнатите растения изостават в развитието си, количествената и качествената характеристика на семената намаляват, както и общото съдържание на никотин (Лечева и др., 2003). Образуваната

медена роса по листата е изключително вредна при тяхното сушене поради слепването им и последвалото почерняване.

Според данни на Ванева-Ганчева (2017) за района на Пловдив прасковената листна въшка се намира в най-висока плътност през първите двадесет дни на месец юли. В началото на вегетацията по тютюневите растения преобладават зелено оцветени листни въшки. Различия се наблюдават в плътността на нападение в посева през отделните години.

През последните 3-4 години се наблюдава драстична промяна на климатичните фактори през месеците април, май и юни. Редуване на периоди със слънчево време с такива с рязко влошаване (ниски температури, вятър и дъжд) за 2-3 дни. Тъй като размножаването и разпространението на листните въшки е в пряка зависимост от метеорологичните условия е необходимо да се извършва по често фитосанитарен мониторинг. По този начин може да се направи анализ за състоянието на тютюневите растения, наличие и размножаване на листните въшки, афидофагите и какви мерки е препоръчително да се вземат.

ИЗВОДИ

Важен момент за установяване и регулиране на неприятелите е извършването на перманентен фитосанитарен мониторинг, за да се определи присъствие и степен на нападение от различни видове неприятели. Само по този начин борбата и контролът срещу вредителите ще е най-ефикасен. Ежедневното отчитане на климатичните фактори и запознаване с прогнозните такива за по-дълъг период от време също трябва да участват като метод и подход за борба. Те биха могли да бъдат от полза и помощ за лимитирането на неприятелите и/или третиране в най-чувствителният им стадий.

Комплексът от мерки и методи в тютюневите посеви, улеснява в голяма степен контролът. Растително защитните мероприятия извършвани с химични средства ще бъдат затруднени в бъдеще поради лимитирането им. Забраната за употреба на някои продукти за растителна защита, както и възникването на резистентност правят нуждата от търсене на нови активни химични и биологични субстанции за борба с неприятелите по тютюна.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бозуков Х., С. Киркова, Т. Ванева-Ганчева. (2013). Проучване възможностите за разработване на биоинсектицид за борба срещу някои вредители по тютюна. Растениевъдни науки 50: 70-80.
2. Ванева-Ганчева Т. (2017). Популационна динамика и плътност на листни въшки *M. persicae* и ентомофагите им в тютюнев посев. Списание за наука Ново знание 6(2): 147-153.
3. Григоров С. (1980). Листни въшки и борбата с тях. София, Земиздат, 285 стр.
4. Димитров А. (2003). Наръчник по защита на тютюна от болести, неприятели и плевели. Пловдив.
5. Каров С., П. Параскевов, В. Попов. (1997). Биологично земеделие – основни принципи и перспективи за развитието му в България. Агроекологичен център, ВСИ, Пловдив.
6. Лечева И., С. Григоров, Я. Димитров. (2003). Специална ентомология, 536 стр.
7. Тренчев Т., Р. Томов. (2000). Нов неприятел по тютюна в България. Растителна Защита 1.
8. Blackman R. (1987). Morphological discrimination of a tobacco-feeding form *Myzus persicae* Sulzer, and key to New World *Myzus* species. Bulletin of Entomological Research 77: 713-730.

9. Karadjova O., D. Hristova, G. Adam. (2001). Effect of imidacloprid on the tobacco aphid (*Myzus nicotianae* Blackman) and peach aphid (*Myzus persicae* Sulz.) – vectors of virus diseases. *Bulgarian journal of agricultural science* 3(7): 261-270.